

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Ocak 2025, Cilt: 4, Sayı: 1, ss. 110-135

January 2025, Volume: 4, Issue: 1, pp. 110-135

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 19 Ekim 2024 / 19 October 2024

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 17 Ocak 2025 / 17 January 2025

Makalenin Başlığı / Article Title

Gölgedeki Tehdit: Yalnız Aktör Terörizminin Evrimi ve Mücadele Yöntemleri

Threat in the Shadow: The Evolution of Lone Actor Terrorism and Countering Methods

Yazar(lar) / Writer(s)

Oğuz Kaan PEHLİVAN

Atf Bilgisi / Citation:

Pehlivan, O.K. (2025). Gölgedeki Tehdit: Yalnız Aktör Terörizminin Evrimi ve Mücadele Yöntemleri. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 4(1), ss. 110-135, DOI: 10.61314/traddergi.1502822

Pehlivan, O.K. (2025). Threat in the Shadow: The Evolution of Lone Actor Terrorism and Countering Methods. *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 4(1), pp. 110-135, DOI: 10.61314/traddergi.1502822

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı

5387. Cadde No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

GÖLGEDEKİ TEHDİT: YALNIZ AKTÖR TERÖRİZMİNİN EVRİMİ VE MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Oğuz Kaan PEHLİVAN*

ÖZET

Yalnız aktör ya da yalnız kurt terörizmi, bireylerin herhangi bir terör örgütüne bağlı olmadan bağımsız olarak gerçekleştirdikleri şiddet eylemleriyle karakterize edilen ve modern güvenlik paradigmasını zorlayan yeni bir tehdit türüdür. Bu teröristler, kişisel ideolojik motivasyonlarla hareket ederler ve genellikle internet ile sosyal medya aracılığıyla radikalleşirler. Yalnız aktör terörizminin kökenleri, 19. yüzyıl anarşist hareketlerine dayansa da bu tehdit 20. ve 21. yüzyıllarda daha belirgin hale gelmiştir. Geleneksel terör örgütlerinden farklı olarak, yalnız aktörler bağımsız hareket ettikleri için tespit edilmeleri ve engellenmeleri zorlaşır. Bu bağlamda, yalnız aktör terörizmiyle mücadelede radikalleşme süreçlerinin erken aşamada tespiti, internet ve sosyal medyada radikal propagandanın denetlenmesi, psikososyal destek hizmetlerinin artırılması ve uluslararası işbirliği gibi yeni stratejilere ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, yalnız aktörlerin dijital ayak izlerinin takibi, psikososyal profillerinin incelenmesi ve bu tehditle ilgili uluslararası hukuki çerçevelerin geliştirilmesi gelecekte yapılacak çalışmalar için kritik öneme sahiptir. Bu araştırma, terörizmin tarihsel çerçevesi içerisinde yalnız aktör terörizminin yerini ve bu terörizm ile mücadelede alınabilecek tedbirleri ve yeni araştırma alanlarını incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: *Yalnız Aktör Terörizmi, Yalnız Kurt Terörizmi, Güvenlik Tedbirleri, Radikalleşme, Trol Ağı Tarama Metodu*

THREAT IN THE SHADOW: THE EVOLUTION OF LONE ACTOR TERRORISM AND COUNTERING METHODS

ABSTRACT

Lone actor or lone wolf terrorism is characterized by individuals who carry out violent acts independently, without being affiliated with any terrorist organization, posing a new threat that challenges modern security paradigms. These terrorists are often motivated by personal ideological beliefs and typically radicalize through the internet and social media. While the roots of lone actor terrorism can be traced back to 19th-century anarchist movements, the threat has become more prominent in the 20th and 21st centuries. Unlike traditional terrorist organizations, lone actors operate independently, making detection and prevention more difficult. In this context, combating lone actor terrorism requires new strategies, including the early detection of radicalization processes, tighter control of radical propaganda on the internet and social media, increasing psychosocial support services, and strengthening international cooperation. Additionally, tracking lone actors' digital footprints, analyzing their psychosocial profiles, and developing international legal frameworks related to this threat are

* Dr., Bağımsız Araştırmacı, e-posta: pehlivan.oguzkaan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0136-5389

Makale Başvuru Tarihi / Application Date: 19 Ekim 2024 / 19 October 2024

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date: 17 Ocak 2025 / 17 January 2025

critical for future research and efforts in combating this evolving security challenge. This research examines the place of lone actor terrorism in the historical framework of terrorism, propose new research areas and the measures that can be taken to combat this terrorism.

Keywords: *Lone Actor Terrorism, Lone Wolf Terrorism, Security Measures, Radicalisation, Dagnet Surveillance Method*

GİRİŞ

Yalnız aktör ya da yalnız kurt olarak tanımlanan terörizm, modern güvenlik paradigmasını zorlayan yeni bir tehdit olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel terörizm, genellikle örgütsel bir yapı, liderlik ve koordinasyon gerektirirken, yalnız aktör terörizmi bireysel aktörlerin bağımsız ve özerk bir şekilde şiddet eylemlerinde bulunmalarını ifade eder. Bu teröristler herhangi bir organizasyondan emir almadan -hatta bir bağlantısı bulunmadan- kendi başına harekete geçtikleri için yalnız aktör ya da yalnız kurt olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım, yalnız aktör terörizmin doğasını anlamada kritik bir rol oynamaktadır; çünkü bu kişiler eylemlerini, belirli bir ideolojiye veya amaca bağlı olmakla birlikte bireysel inisiyatif ve planlama ile gerçekleştirmektedir.

Yalnız aktör terörizmin temel özellikleri arasında bireysel operasyonel yetenek, örgütsel yapıdan bağımsızlık ve kişisel tasarım öne çıkmaktadır. Yalnız aktör teröristler, çalışma tarzlarını (*modi operandi*) bir hiyerarşiden bağımsız olarak kendileri tasarlamaktadır. Bu durum, teröristlerin tespit edilmesini ve eylemlerinin önlenmesini zorlaştıran önemli bir faktördür. Ayrıca, bu teröristlerin motivasyonları genellikle kişisel deneyimler, ideolojik inançlar ve toplumsal koşullarla şekillenmektedir. Milli İstihbarat Teşkilatı raporuna göre, 2023 yılında aşırı sağ hareketlerin etkin olduğu ülkelerdeki temel tehdit unsurlarından birisini ideolojik saiklerle “yalnız aktör” eylemi gerçekleştirilmesi oluşturmuştur (Milli İstihbarat Teşkilatı, 2024). Anders Behring Breivik’in Norveç’te Tamerlan Tsarnaev ve Dzhokhar Tsarnaev kardeşlerin Boston Maratonunda gerçekleştirdiği yalnız aktör saldırıları, bireylerin çeşitli saiklerle radikalleşmeleri ve kendiliğinden (spontane) harekete geçmeleri, bu tür terör saldırılarının ne kadar ciddi bir tehdit olduğunu ortaya koymaktadır.

Yalnız aktör terörizmiyle mücadelede geleneksel güvenlik yöntemlerinin sınırlı etkide olduğu görülmektedir. Bu tehdidi anlamak ve karşı stratejiler geliştirmek, güvenlik politikalarının daha geniş bir çerçevede ele alınmasını gerektirir. Özellikle bireylerin radikalleşme süreçlerinin daha derinlemesine incelenmesi ve erken aşamalarda tespit edilmesi kritik bir

önem taşımaktadır. Güvenlik birimlerinin bireylerin internet kullanım alışkanlıkları ve sosyal medya etkileşimleri üzerindeki analizlerini derinleştirilmesi, bu süreçte etkili bir adım olabilir. Örneğin, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan trol ağı tarama yöntemi, yalnız aktörlerin faaliyetlerini erken tespit etmek için kullanılabilir. Bu yöntem, yalnız aktörlerin faaliyetlerini erken tespit etmek için kullanılabilir. Sonuç olarak yalnız aktör terörizmi modern dünyada büyüyen bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tür terörizmin bireysel ve öngörülemez yapısı, tespit ve önleme süreçlerini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, güvenlik stratejileri bu yeni tehdit türüne uyum sağlayacak şekilde yeniden değerlendirilmelidir. Radikalleşmenin önlenmesi, izole bireylerin tespit edilmesi ve aşırı fikirlerle mücadele etmek, bu tehdidin üstesinden gelmek için kritik öneme sahiptir. Bu çalışma, yalnız aktör terörizmi ile mücadele yöntemleri konusunda trol ağı tarama metodu ile veri analizi yöntemlerinin kullanılarak potansiyel tehditlerin tespit edilebileceğini, ancak özgürlük-güvenlik dengesini sağlamak amacıyla güvenlik güçlerine verilecek böylesi yetkilerin mutlaka kanunla düzenlenmesi ve denetime açık olması gerektiğini ileri sürmektedir.

1. METODOLOJİ VE YÖNTEM

Terörizmin tarihsel olarak geçirdiği aşamaları terörizmin değişen tanımlarıyla birlikte değerlendirdiğimizde yalnız aktör terörizmi bu tarihsel süreç ve tanımlara kıyasen birtakım ortaklıklar ve farklılıklar barındırmaktadır. (Alexander ve Finger, 1977, ss. 5-46) Tarihsel olarak terörizm incelendiğinde dönemseller olarak terörizmin farklı isimler ve sıfatlarla nitelendirildiğini görüyoruz. Bu bağlamda literatürde terörizmin tarihsel olarak kategorize edildiği ve sınıflandırıldığı ayrımlar incelenerek, yalnız aktör terörizmi yeni bir tür terörizm olarak değerlendirilecektir.

Öte yandan terörizmin gerek hukuki gerek siyasi tanımları dikkate alındığında “organize hareket” ya da “örgütsel eylem” öne çıkmaktadır. Oysa yalnız aktör terörizminde bu unsur yer almamaktadır. Bu bağlamda, terörizmin tanımlarını inceleyerek örgütsel eylemi kapsam dışında bırakan bir tanımla kabul etmek gerekecektir. Bütün literatürü tarayarak terörizme ilişkin tüm tanımların analizini yapmak bu çalışmanın kapsamı aşmakta olup halihazırda böylesi çalışmalar mevcuttur (Schmid, 2012, ss. 158-159; Holzer vd., 2022)).

Bu çalışmada, yalnız aktör terörizmiyle mücadelede disiplinlerarası bir perspektif benimsenmiştir. Buna göre, yalnız aktör terörizmi ile

mücadelede hukuk, psikoloji, bilişim teknolojileri ve güvenlik yaklaşımlarına eş zamanlı olarak başvurulması gerekmektedir. Çalışmada yalnız aktörlerin gerçekleştirdiği belirgin saldırılar incelenmiş ve bu saldırganların radikalleşme süreçlerindeki ortak özelliklere odaklanılmıştır. Bu bağlamda, özellikle internet, sosyal medya araçları ve bilgisayar oyunlarının bireylerin radikalleşmesindeki psikolojik etkisine dikkat çekilmiştir. Çalışma, güvenlik güçlerinin bu yeni terörizm türüyle etkin mücadele edebilmesi için hukuki altyapının gözden geçirilmesi ve teknik kapasitelerin geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Ayrıca, trol ağı analizi gibi yöntemlerin hukuki sınırlar çerçevesinde uygulanabilirliği tartışılmıştır. İlerleyen çalışmalar, bireylerin radikalleşme süreçlerine ve yalnız aktörlerin psikososyal profillerine yönelik derinlemesine analizlerin, mücadele stratejilerine yeni bakış açıları kazandırabileceğini göstermektedir.

2. TERÖRİZMİN TANIMLARI VE TARİHSEL SÜREÇLERİ

Tarih boyunca terörün amacı, metodu ve kullandığı araçları farklı farklı olmuştur. Yaşanan dönüşümün kısa bir şekilde incelenmesi terörün yönelimini ve yükselen yeni trendlerini anlamak açısından yararlı olacaktır. Öncelikle terminoloji yeni olmakla birlikte terör ve terörizm eskidir: Zealot'lar, İsmaili-Haşşâşinler ve Hindu Thug tarikatı en eski terör örgütleri olarak nitelendirilmektedir (Öktem, 2007, s. 15).

Fransızcada ilk olarak 1335'te kullanılan terör kelimesi Latince "bilinmeyen ve öngörülemeyen bir tehlike karşısında duyulan aşırı korku ve endişe, dehşet" anlamına gelen *terror* kelimesinden türemiştir (Laquer, 2002, s. 6; Öktem, 2007, s. 13). İlk olarak Fransız devrimi sonrası Jakoben dönemi faaliyetlerini tasvir etmek için devlet terörü olarak kullanılır. Farklı bir yaklaşımla, Hoffmann, terör kavramının Fransız Devrimi sonrası Jakoben rejimde siyasal devlet terörü anlamında kullanıldığını belirterek, o dönemde *regime de la terreur* ironik bir biçimde erdem ve demokrasi ile ilgilidir" der (Hoffman, 1998, s. 15). Bir başka deyişle o dönemde terörün amacı demokrasi ve erdemin yerleştirilmesidir. Bu açıdan yeni ve daha iyi bir toplumsal ve siyasal sistemin oluşturulması için teröre başvurulmuştur.

Terörizmin tarihi arka planı göz önüne alındığında terörizmin farklı açılardan yapılmış yüzlerce tanımını bulunduğu görülmektedir. Milletlerarası Ceza Hukuku'nun Birleştirilmesi Konferansları adı altında 1927 ile 1935 yılları arasındaki altı kez yapılan toplantılarda, terör konusu önemli bir yer tutmuştur. 21-25 Mayıs 1928 tarihlerinde Roma'da toplanan II. Ceza Hukukun Birleştirilmesi Konferansı'nda terörizmin açık bir tanımı

önerilmiştir. Konferans'ta kabul edilen tanıma göre “her kim halkı dehşete düşürmek amacıyla, kişilere ya da mallara yönelik olarak bomba, mayın, tutuşturucu ya da patlayıcı cihaz kullanırsa, bulaşıcı ya da yayılcı bir hastalık ya da başka bir musibet yayarsa ya da yaymaya teşebbüs ederse ya da bir kamu hizmetini kesintiye uğrattırsa veya uğratmaya teşebbüs ederse... cezalandırılır” (Öktem, 2007, s. 38; Zafer, 1999, s. 22).

Dinstein'in önerdiği terörizm tanımına göre “terörizm, dehşete düşürmek amacıyla hukuka aykırı şiddet kullanımudur” (Dinstein, 1989, s. 55). Jongman ve Schmid'e göre, “terörizm, şahsi, kriminal ya da siyasi sebeplerle yasadışı birey gruplarının ya da devlet kökenli eylemcilerin başvurdukları tekrar edilen şiddet eylemine dayalı bir endişe salma yöntemidir” (Jongman ve Schmid, 1988, s. 28). Schachter göre ise uluslararası terörizm, “failleri siyasi (ya da yarı siyasi) amaçlarını hedef gruba zorla kabul ettirmek için bu grup üzerinde gerçekleştirdiği, aşırı endişe ve korku salmaya yönelik şiddet uygulaması ya da tehditidir. Bu terör eylemleri, sınır aşacak biçimde ya da yabancı bir devletin vatandaşına veya amaçlarına yönelik olarak gerçekleştirildiklerinde, uluslararası niteliğe bürünürler” (Schachter, 1989, ss. 210-211).

Terörizmin anlamı 20. yüzyılın başlarında daha da genişler. Böylece sadece devlet tarafından vatandaşlara karşı uygulanan şiddeti değil, bireylerin ya da siyasal gruplar tarafından devlete karşı uygulanan şiddeti de ifade eden bir anlam kazanır. Birinci Dünya Savaşı öncesinde ulus devlet inşa sürecinde “devrimci” bir araç olarak kullanılan terör, Savaş sonrasında devletlerin sistematik şiddet uygulamaları, “totaliter devletler ile onların diktatör liderlerinin kendi yurttaşlarına karşı uyguladıkları geniş çaplı baskı” aracı olarak karşımıza çıkar (Hoffman, 1998, s. 23). İkinci Dünya Savaşı sonrasında terör sömürgeciliğin tasfiyesi kapsamında yine “devrimci” motiflerle öne çıkar.

Konvansiyonel askeri çatışma ve gerilla savaşının terk edilerek şehir içi eylemlerin öne çıktığı 1970'lerden “yeni terör çağı” olarak bahsedilmektedir. Medd ve Goldstein göre, 1970'lerde teröristlerin amacı politik iken, 1980'lerde politik amaçlı terörizmin yanı sıra dini ve ekonomik amaçlı terör ortaya çıkmış, bu durum 1990'larda da devam etmiştir (Medd ve Goldstein, 1997). Laquer'e göre ise, günümüzde anarşik ve sol grupların terörü yerini aşırı sağcı gruplara bırakmıştır. Hatta bunun da ötesinde, etnik-bölücü motivasyonla terör hareketleri artmıştır (Laquer, 1998).¹¹ Eylül 2001'den sonra “süperterörizm” ya da “kıyamet terörizmi”nden söz

edilmeye başlanmıştır. Çünkü “terörist örgütlerin eş zamanlı saldırı yeteneği, saldırıların teknik açıdan mükemmelliği, failerin kendi ölümlerine gidişlerindeki kararlılık, ekonomik ve askerin hedeflerin seçiminde gözetilen simgesellik, sivil uçakların kaçırılarak kitle imha silahlarına dönüştürülmesi akabinde daha korkunç kitle imha silahlarıyla saldırı beklentisi, olayların bütün trajik boyutlarıyla derhal medyaya yansıtılması” gibi hususlar bu kavramların içeriklerini doldurmak amacıyla bir gösterge olarak kullanılmaktadır (Freedman, 2002, s. 1).

Laquer’e göre terörizmin tarihsel dönüşümü üç farklı dönem altında incelenir. Yakın tarihi dönemi kapsayan bu yaklaşıma göre, ilk olarak 19. yüzyıl sanayi ve kentleşme hareketleri çerçevesinde işçi kitlelerinin şikâyetleri, işçi direnişleri ve işçi hareketleri terör olarak isimlendirilmiştir (Laquer, 2002, s. 15). 20. yüzyılda ise öncelikle bağımsızlık mücadeleleri kapsamında terör öne çıksa da bu gelişmelerle beraber Soğuk Savaş’ın getirisi bir terör dalgası da mevcuttur. Bu dönemde karşılıklı savaşı göze alamayan devletlerin, hasım ilan ettikleri taraflarla mücadele eden terör örgütlerini desteklemeleri söz konusudur (Sertaç Hami, 2006, s. 15). Terörün üçüncü dalgası ise Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkmıştır. 1990’lar ve sonrasında küreselleşme, liberalleşme, demokratikleşme, insan hakları ve özgürlükler gibi kavramların öne çıktığı bu dönemde terörde farklı bir anlam kazanmıştır. Bu dönemde, ilk döneme benzer şekilde devletlerin değil, tabandan gelen örgütlerin ve bireylerin terörizm merkezli yükselişleri söz konusudur.(Laquer, 2002, s. 16)

Diğer bir görüşe göre ise terörizm 40 yıllık dalgalar halinde ilerlemektedir (Rapoport vd., 2004, s. 46). 1880-1920 dalgası anarşist terör dalgası; 1920-1960 dalgası dekolonizasyoncu terör dalgası; 1960-1990 sol ideoloji terör dalgası; 1990 ve devamı din motifli terör dalgasıdır. Son terörizm dalgası din açısından meşrulaştırılmaya çalışılan terörizm ve küresel terörizm olarak da adlandırılmaktadır (Sertaç Hami, 2006, s. 16). Rapoport son terörizm dalgasıyla ilgili olarak terörist grupların sayısının çok hızlı bir şekilde azaldığını bu durumun teröristlerin hitap ettiği birincil dinleyici kitlesinin (ulusal söylemden dini söyleme) değişmesine bağlamaktadır (Rapoport vd., 2004, s. 63). Bununla birlikte, Rapoport, son terörizm dalgası içinde örneklediği El-Kaide hakkında, terörizm tarihinde görülmemiş bir şekilde, alışılmışın dışında örgüt yapısına sahip olduğunu vurgulayarak, uyuyan hücrelerin eyleme geçene kadar sessiz kaldıkları ve böylece bu hücrelerin eski örneklere kıyasla eylem

gerçekleştirme noktasında daha fazla özgürlüğe sahip olduğunu belirtmektedir (Rapoport vd., 2004, s. 65).

Terörizm, devlet terörü olarak literatüre girmiş, milliyetçilik akımı veya işçi hareketleriyle örgütler ya da bireylere doğru bir geçiş yaşamış, sonrasında devletler ile örgütlerin koordineli hareket ettikleri bir Soğuk Savaş dönemi yaşanmış, daha sonra ise küresel çapta örgütlerin ortaya çıkışıyla farklı bir döneme evrilmiştir. Bu bağlamda yalnız aktör terörizmi tekil bireylerin terör eylemleri gerçekleştirmesi ve örgütsel bağlantılarının bulunmaması açısından yeni bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan pek çok farklı tanımı sıralamak mümkündür. Bu ve benzeri tanımlardan çıkarılacak bazı temel ya da ortak unsurların bulunduğu da yazarlarca tartışılmıştır.

Öncelikle terörizm faaliyeti şiddet içerikli bir eylem içermelidir. Bu eylemin tasarlanmış ve bir plan çerçevesinde gerçekleştirilecek olması gerekir. Kullanılan yöntem temel olarak korku ve dehşetin bir araç olarak kullanılmasıdır. Çünkü “terörizmin özü başlı başına hukuka aykırı eylemin gerçekleşmesi değil, terörist eylemcinin ulaşmak veya propagandasını yapmak istediği amaca yönelik bir araç olarak şiddete başvurusudur” (Öktem, 2007, s. 51). Bu noktada, terörizmin ana ve araç hedef ayrımı karşımıza çıkar (Dinstein, 1989, s. 55). Yani teröristler adi suçları bir araç olarak kullanmaktadırlar. Amaçları sadece ceza kanunlarında yer verilen adi suçları işlemek değildir. Terörist, suçu bir araç olarak kullanmakta ve hedef ve amaçlarının duyurulmasını, korku ve dehşet yoluyla propagandasını yapmak istemektedirler (Usta, 2023, s. 129). Bu noktada Sun Tzu’nun bir sözü açıklayıcı olacaktır. Öyle ki terörist mantığı “bir kişiyi öldür, on milyonu korkut” (kill one, frighten ten million) sözü ile açıklamak mümkündür. Wilkonson ise terörizmi “siyasal şiddetin özel bir türü” olarak nitelendirmekte ve terörizmin “genellikle siyasal davranışı belirli bir doğrultuda etkileme amaçlı” kullanıldığından bahsetmektedir (Wilkinson ve Sondhi, 2000, ss. 19-20).

Adi suçları terörizm eyleminden ayırt etmeye yaracak bir unsur olarak karşımıza saik/amaç çıkmaktadır. Siyasi, askeri, dini ya da ideolojik amaçlarla bir milleti ya da grubu etki altında bırakmayı hedefleme saiki, eylemin suç oluşturması için zorunlu değildir, ancak böyle bir saik, şiddet eylemine terör niteliği kazandırır (Blakesley, 1992, s. 40; Öktem, 2007, s. 57). Bu açıdan teröristlerin amaçları genellikle siyasidir. Öte yandan

“terörizm bir kişiyi öldürüp milyonları korkutarak, onların siyasal tercihlerini etkilemektir. Buna dayanarak terörizmin sembolik bir fiil olduğunu söylemek gerekir. Doğrudan doğruya hareket, neticeleri itibarıyla önem taşımaz; neticenin ötesinde yarattığı etki bakımından çok önemlidir. Bu anlamda hareket enstrümantal değil semboliktir” (Sertaç Hami, 2006, ss. 9-10).

Terörizmin çeşitli tanımları ve tartışmaları ışığında, ortak birtakım unsurların tespiti önem taşımaktadır. Terörizmin genel kabul gören belli başlı ortak unsurları şunlardır: Şiddet kullanımı veya şiddet kullanımı tehdidi; siyasal bir motivasyonun varlığı; amaç hedef kategorisini temsil edebilecek hedeflerin seçilmesi; terörize etme amacı; davranış değişikliği sağlama hedefi; sık karşılaşılmayan aşırı metodların kullanılması; terör faaliyetinin farklı bir iletişim faaliyeti olarak kullanılması (Monaghan, 2000, s. 256).

Bu noktada terörizme sadece siyasi sebeplerle başvurulduğu düşünülebilir. Ancak terörizme sadece siyasi değil bazı başkaca amaçlarla da başvurulabilir. Bu diğer amaçları ise şu şekilde sıralamak mümkündür: Suçluların salıverilmesi, mesajlarının duyurulması gibi spesifik ödünlere verilmesi sağlama amacıyla; toplumun moralini bozma, mevcut sosyal düzeni yıkma veya düzensizliğe yol açma amacıyla (özellikle anarşik ve devrimci terörün amacı budur); hükümetin devrilmesi amacıyla, karşı saldırı ve baskı rejimi yaratmak amacıyla (özellikle güvenlik ve hukuk uygulayıcılarına yönelik olarak yapılan terördür); baş eğdirme ve işbirliği amacıyla. (genellikle devletin uyguladığı bir terör amacıdır.); cezalandırmak amacıyla (teröristler kurbanlarının suçlu olduğunu ilan ederek onları cezalandırmak amacıyla terör faaliyetlerinde bulunabilirler) (Brian, 2004, ss. 72-73).

Bu bilgiler ışığında denilebilir ki, terörizmden söz edebilmek için hareketin sembolik, saikin siyasal olması ve hareket neticesinde korku ve dehşet açığa çıkması gerekmektedir. Ancak terörizmin genel kabul gören bu üç unsuru çoğu zaman geçerli olmakla birlikte yalnız aktör terörizmini tanımlamak için yeterli değildir. Zira yalnız aktörler eylemlerinde, siyasal saiklerin yanı sıra siyasal olmayan saiklere dayanarak da terörizme başvurabilmektedir.

3.YENİ BİR TÜR: YALNIZ AKTÖR TERÖRİZMİ

Terörizm tanımları içerisinde önemli bir unsur olan eylem göze çarpmaktadır. Bu bağlamda terör eyleminin kişi ya da gruplar tarafından önceden itinayla tasarlanmış ve bir amaca yönelik olarak bir plan çerçevesinde eşgüdümlü biçimde gerçekleştirilmiş olması gerektiği dile getirilmiştir (Öktem, 2007, s. 52). Dolayısıyla terörist eylemin “doğaçlama” olamayacağı ve ancak emir-komuta zinciri içinde gerçekleştirileceği kabul edilmektedir. Bu bakımından günümüzde tek bir kişi tarafından tasarlanan ve gerçekleştirilen bir terör eylemi tasavvur etmek zordur (Öktem, 2007, s. 63).

Bir önceki bölümde de işaret edildiği üzere, literatürde terörizm, kolektif, organize bir faaliyet olarak değerlendirilir ve akademisyenler grup dinamikleri, bireylerin grup içinde endoktrinizasyonu, ideolojik eğitimi vb. süreçler üzerine derinlikli çalışmalar yapmıştır. Örneğin, Hoffmann, “şiddet içeren bir faaliyetin terörizm olarak adlandırılabilmesi için faaliyetin ortak bir amaç etrafında bir araya gelmiş ve belirgin bir emir-komuta zincirine sahip örgütsel bir oluşum tarafından ortaya konması gerektiğini” belirtmektedir (Hoffman, 1998, s. 16 vd). Benzer şekilde, terörist grupların üstün siyasi, askeri teknolojik ve ekonomik güçler karşısında yabancılaşma (*alienation*), dışlanma (*exclusion*), güçsüzleşme (*dispowerment*) ve aşağılanma (*humiliation*) duygularıyla motive olarak eyleme geçtikleri ve bu duyguların hepsinin karakteristik özelliği olduğu kabul edilmektedir (Wright-Neville, 2010, s. xx). Bu duyguları, Zealotlar tarafından Romalı işgalcilere karşı gerçekleştirilen eylemlerin yanı sıra anarşist terör dalgası, dekolonizasyoncu terör dalgası, sol ideoloji terör dalgası din motifli terör dalgasında da görmek mümkündür. Her ne kadar terör eylemlerinin grup faaliyeti şeklinde, organize ve emir komuta altında gerçekleştirildiği kabul edilse de günümüzde herhangi bir terör örgütüyle aidiyeti bulunmayan veya tespit edilemeyen kişilerin terör eylemi gerçekleştirdiği görülmektedir. Literatürde bu tür terör eylemlerine “yalnız aktör terörizmi” (*lone actor terrorism*) (Fredholm, 2016; Gill, 2015; Holzer vd., 2022; *Lone Actor Terrorism: Database*, 2015) ya da “yalnız kurt terörizmi” (*lone wolf terrorism*) (Cruickshank ve Lister, 2012; Kaplan vd., 2017; Marlatt, 2013; Simon ve Jenkins, 2016; Spaaij, 2012) adı verilmektedir. Dolayısıyla kişiler grup halinde ya da bir örgüte bağlı olarak hareket etmedikleri için yalnız aktör ya da yalnız kurt olarak adlandırılmaktadırlar. Bu çalışmada, yalnız kurt terimi yerine yalnız aktör terimi bilinçli olarak tercih edilmiştir, bu

profilde eylemde bulunmak isteyen kişiler, kendilerinin “yalnız kurt” olarak isimlendirilmelerini teşvik edici bir faktör olarak görmektedir. Dolayısıyla, terör eylemlerini ve teröristleri tanımlamak için kullanılan terimlerin olumlayıcı değil aksine pejoratif olmaları tercih edilmelidir.

Yalnız aktör terörizmi modern dünyada, büyüyen bir yeni tehdit ve farklı bir terör yöntemi olarak kabul edilmektedir (Simon ve Jenkins, 2016, s. 12). Yalnız aktör terörizmi tabiri, tek tek bireyler tarafından gerçekleştirilen terörist eylemleri açıklamak amacıyla kullanılmaktadır (Kolesnikova, 2012). Burton ve Steward tarafından verilen bir tanıma göre: “yalnız aktör, herhangi bir organizasyondan emir almadan -hatta bir bağlantısı bulunmadan- kendi başına hareket eden kişidir.”(Burton ve Stewart, 2008) Başka bir deyişle, yalnız aktör tek başına operatif (faal, etkin), içinde bulunduğu toplumla kaynaşmış ve herhangi zamanda aktive olabilen bir yapıdır. Bu bakımından uyuyan hücre yapılarından farklı bir terörist yapılanmadır. Farklı bir tanımlamada yalnız aktör kişilerin birtakım özellikleri sıralanmıştır:

- Tek başına etkin/faal hâle gelmesi,
- Organize bir terör grubuna veya ağına aidiyeti bulunmaması,
- *Modi operandi (icra usulleri, çalışma tarzları)* olarak dış bir hiyerarşiden ya da komutadan bağımsız olarak sadece kendilerince tasarlanması ve yönlendirilmesi (Lovelace, 2018, s. 69; Spaaij, 2015, s. 856).

Yalnız aktör teröristler, terörist örgütlerin hücrelerinden farklı bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Herhangi bir terörist grupla *a priori* bağlarının bulunmayışı ve bir emir alarak harekete geçmemeleri, harekete geçmeden önce görünmez olarak kalmaları, mevcut terörizm tanımlarından ayrışma noktası olmaktadır. Yalnız aktör terörizmi, çeşitli özelliklerle tanımlanmaktadır. Bu özellikler arasında bireyin tek başına faal hale gelmesi, organize bir terör ağına veya grubuna ait olmaması ve operasyonel yöntemlerini dış bir hiyerarşiden bağımsız olarak kendisinin tasarlayıp yönlendirmesi yer almaktadır (Pantucci, 2011). Bu tür teröristler, herhangi bir örgütsel bağın bulunmaması ve emir almaksızın harekete geçmeleri nedeniyle terörist hücrelerden farklılık göstermektedirler. Ayrıca, saldırılarını gerçekleştirmeden önce görünmez kalmaları da dikkat çekici bir özellik olmaktadır.

3.1. Örneklerle Yalnız Aktör Tehdidi

Yalnız aktör terörizmi, örgütsel bağlardan bağımsız bireylerin ideolojik, politik veya kişisel motivasyonlarla şiddet eylemlerine yöneldiği bir terörizm türü olarak, modern güvenlik çalışmalarının önemli bir inceleme alanını oluşturmaktadır. Bu fenomen, bireyin toplumsal, psikolojik ve ideolojik dinamikler ile şekillenen bir radikalleşme sürecini takiben, planlama ve uygulama aşamalarını yalnızca kendisinin üstlendiği bir eylem biçimini ifade etmektedir. George Metesky, Theodore Kaczynski ve Anders Behring Breivik gibi isimlerin tarihsel örneklerde öne çıktığı yalnız aktör terörizmi, farklı motivasyonlar ve bağlamlar altında çeşitlilik göstermekle birlikte, bireysel şiddetin kolektif eylemlerden bağımsız nasıl inşa edildiğine dair önemli veriler sunmaktadır. Bu bağlamda, bireysel psikolojik durumların, ideolojik radikalleşme süreçlerinin ve dijital çağda çevrimiçi propagandanın etkisi, yalnız aktörlerin toplumsal yapı içerisindeki hareketlerini anlamak için kritik unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Hem geleneksel terör örgütleri tarafından bireysel şiddeti teşvik eden çağrılar hem de dijital medya araçlarının bireylerin radikalleşme süreçlerine etkisi, bu tür terörizmin yalnızca güvenlik değil, aynı zamanda toplumsal bağlamda da ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte dikkat çeken yalnız aktör terör eylemlerinin incelendiğinde yalnızca siyasal saiklerle eylemlerin gerçekleştirilmediğini görebilmekteyiz. Bu durum terörizm literatüründe ve tanımında siyasal saik unsurundan bir ayrışma olarak ortaya çıkmaktadır.

Her ne kadar güncel bir olgu olarak tartışılrsa da literatürde yalnız aktör terörizminin kökenlerinin çok eski olduğu anlaşılmaktadır (Marlatt, 2013). Bu bağlamda, yalnız aktör terörizminin ilk örnekleri 19. yüzyıl anarşizm hareketleri içerisinde gösterilmektedir. Rus, İtalyan, Alman ve Fransız anarşist düşünürlerin, mevcut toplumsal düzeni temsil eden kişileri hedef gösteren, bireyleri tek tek bu kişileri ortadan kaldırmaya davet eden söylemlerine rastlamak mümkündür (Spaaij, 2012, s. 23). Öte yandan Birinci Dünya Savaşı da bireysel bir terörizm vakası ile tetiklenmiştir. Amerikan Başkanlarından James A. Garfield (1881), William McKinley Jr. (1901) ve John F. Kennedy (1963) suikastlarını yalnız aktör terörizmi olarak tanımlanmaktadır. 13 Temmuz 2024 tarihinde Eski ABD Başkanı ve Cumhuriyetçi Parti'nin başkan adayı Donald Trump'a suikast girişiminde bulunan Thomas Matthew Crooks'un da yalnız aktör olabileceği düşünülmektedir (Bagchi, 2024).

Yalnız aktörlere çarpıcı bir örnek olarak 1940-1957 tarihleri arasında New York'un halka açık farklı noktalarına toplam 33 bomba yerleştiren ve bunların 22'sini patlatan Deli Bombacı lakaplı George Metesky gösterilebilir. Zira Metesky, tüberküloz olmasını ve sonrasında tedavi masraflarının karşılanmamasını çalıştığı çeşitli işlerin sonucu olarak görmekte ve “ben acı çekiyorsam tüm New York acı çekmeli” diye düşünmektedir (Spaaij, 2012, s. 24).

Benzer şekilde, 1968 yılında Robert F. Kennedy'nin Los Angeles'ta öldürülmesi yalnız aktör terörizmi olarak değerlendirilmektedir. Filistin kökenli Sirhan Sirhan, Kennedy'den nefret ettiğini, çünkü İsrail'i desteklediğini ve jet bombardıman uçakları gönderdiğini belirterek bir mesaj verilmesi gerektiğini belirtmiştir (Spaaij, 2012, s. 103).

“Unabomber” lakaplı Theodore J. Kaczynski ise, ABD'de 1978'den 1995'e kadar akademisyenler, iş insanları ve sivillere yönelik düzenlediği toplam 16 bombalı saldırı nedeniyle 3 kişinin ölümüne ve 23 kişinin de yaralanmasına neden olmuştur. 1995 yılında *New York Times* ve *Washington Post*'a gönderdiği 232 maddelik manifestosunda Kaczynski; sanayileşmenin geniş kitlelerde psikolojik sorunlara ve büyük çapta çevresel hasara yol açtığını, insan türünün bir yol ayrımında olduğunu ve teknolojiye karşı verilen her tavizin insanın özgürlüğünü giderek daha da kısıtladığını savunmakta, endüstriyel küresel sisteme karşı bir devrim çağrısı yapmaktadır. Kaczynski'nin eyleme geçmesine neden olan, öfkesini körükleyen ve tetikleyen şey, yeni teknolojilerin toplum üzerindeki etkileri karşısında duyduğu derin acizlik duygusudur (Wright-Neville, 2010, s. 20). Diğer teröristlerin çoğundan farklı olarak Kaczynski'ye aynı zamanda bir akıl hastalığı olan şizofreni teşhisi konmuştur (Chase, 2004, ss. 22, 136).

20. yüzyılın ikinci yarısında yalnız aktör terörizmi “*leaderless resistance* (lidersiz direniş)” kavramın altında değerlendirilmiş ve bu dönemde özellikle Amerika'da beyaz ırkçılığı ya da beyaz üstünlüğü (*white supremacy*) teması üzerinden farklı terör eylemleri yalnız aktör terörizmi olarak incelenmiştir (Kaplan, 1997; Kaplan vd., 2017; Laville, 2016; Wright, 2016). Yalnız aktör terörizmine ilişkin detaylı istatistikler, bu tür terör eylemlerinin siyasi saikler dışında farklı amaçlarla gerçekleştirildiğini oraya koymaktadır. *European Commission Sixth Framework* programı altında gerçekleştirilen *Transnational Terrorism, Security and the Rule of Law* araştırma projesi kapsamında ele alınan istatistiklere göre 1968-2010 tarihleri arasında 88 yalnız aktör tespit edilmiş ve 198 saldırı

gerçekleştirilmiş olup bu rakamın bu tarihler arasında gerçekleştirilen diğer terör saldırılarının yalnızca yüzde 1,8'ini oluşturduğu belirtilmektedir (Spaaij, 2012, s. 27). Bu olayların 40 tanesi Amerika Birleşik Devletleri, dokuz tanesi Fransa, altı tanesi İspanya, altı tanesi İtalya ve beş tanesi İngiltere'de gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Spaaij bu saldırılarda kişilerin hangi motiflerle hareket ettiklerini de incelemiştir: aşırı sağcı/beyaz üstünlüğü fikri yüzde 17, İslam/cihat düşüncesi yüzde 15, kürtaj karşıtlığı yüzde 8 ve milliyetçilik/bölücülük yüzde 7 olarak belirtilmiştir (Spaaij, 2012, s. 37).

Kasım 2009'da ABD'nin *Texas* eyaletindeki *Ford Hood* Askeri Tesisinde 13 kişiyi öldüren 43 kişiye yaralayan yeni Nidal Malik Hasan, askeri psikolog olarak çalışmaktaydı. Radikal olan ve silahlı mücadele çağrısı yapan Anwar al-Awlaki'nin görüşlerinden etkilendiği ve birkaç kez kendisiyle mail yoluyla irtibat kurarak saldırıyı gerçekleştirmeye karar verdiği belirtilmektedir. Saldırıyı Afganistan ve Irak savaşına karşı olduğunu belirterek gerçekleştirmiştir (Poppe, 2018).

2 Mart 2011 tarihinde Frankfurt Havaalanı'nda düzenlenen ve iki Amerikan askerinin ölümü, ikisinin de yaralanması ile sonuçlanan saldırı dikkat çekici bir yalnız aktör terörü olarak incelenebilir. Ailesi yaklaşık 40 yıl önce Kosova'dan Almanya'ya göç eden, Alman vatandaşlığını kazanan ve Frankfurt Havaalanı'ndaki posta ofisinde çalışan 21 yaşındaki Arid Uka bu saldırıyı herhangi bir örgülle bağlantısı olmadan tek başına gerçekleştirmiştir. Uka ifadesinde saldırıya geçmeden önce savaş karşıtı bir filmin tanıtımında yer alan Müslüman bir kadına tecavüz sahnesini izlediğini ve çok etkilendiğini belirtiyor. Olayı araştıran yetkililer, Uka'nın köktendinci düşüncelerden etkilendiğini, *Facebook* sayfasında pek çok köktendinci arkadaşı bulunduğunu ve internette gezindiği sitelerin birçoğunun radikal mesajlar içeren köktendinci siteler olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla o dönem Alman basınında Uka'nın sanal ortamda içine girdiği çevreden kısa bir sürede etkilendiği, hızlı bir şekilde radikalleştiği ve izlediği son video ile de harekete geçme kararı aldığı tezinin öne kabul görmektedir.(Crawford vd., 2011).

22 Temmuz 2011'de Anders B. Breivik'in Norveç'te 77 kişiyi öldürmesi olayını da tipik bir yalnız aktör terör saldırısı olarak değerlendirilmektedir. Uzun bir hazırlık döneminin ardından, planlı ve organize bir şekilde tek başına olarak bu saldırı gerçekleştirdiği günlüklerinden ve manifestosundan anlaşılmaktadır. Anders Breivik, 1500 sayfalık 2083: *European Declaration of Independence* isimli manifestosunda

bu katliamın, Norveç’i ve Avrupa’yı Müslümanlardan ve kurtarmak ve çok kültürlülük politikasını cezalandırmak amacıyla “gerekli” gördüğünü, sistemin demokratik olarak değiştirilmesinin imkânsız olduğunu belirtmektedir (Breivik, 2011).

Benzer şekilde 2013 yılında İngiltere’de Londra’ya bağlı *Woolwich* bölgesinde bir İngiliz askerinin öldürülmesi olayı üzerine yapılan incelemelerde kişilerin yalnız aktör olma ihtimali üzerinde durulmuştur.(Jacinto, 2013) Nijerya kökenli Hıristiyan ve Britanya vatandaşı oldukları ancak sonradan İslam’ı benimseyerek radikal grupların internet sitelerini takip ettikleri belirtilen teröristler, “dişe diş, kana kan” diye bağırarak cinayeti dünyanın farklı yerlerinde her gün öldürülen Müslümanların intikamı için işlediklerini söylemişlerdir (Gilligan, 2013). İngiltere’de yazarlar toplumdan uzak bir şekilde veya sadece yakınlarının yardımıyla yaşayan, silahlı mücadele yanlısı internet siteleri sayesinde daha da radikalleşen ve tespit edilmeleri hiç de kolay olmayan bu yeni yalnız aktörleri potansiyel tehdit olarak işaret etmektedir (Thompson, 2013).

2015 yılında *Boston* maratonu saldırısında da Amerikan vatandaşı olan Çeçen kardeşlerin radikalleştikleri ve organize bir terör örgütü üyesi değil de “mutfak tipi” bombayla saldırıya geçen daha “bireysel” bir yalnız aktör oldukları analizlerine rastlamak mümkündür. Bu kişilerin El Kaide’nin yayınladığı, “Annenizin mutfağında nasıl bomba üretirsiniz” isimli, basit bomba üretme tekniklerini anlatan broşürden etkilendiği ihtimali üzerinde durulmaktadır (Valdmanis, 2015).

15 Mart 2019 tarihinde Brenton Tarrant, Yeni Zelanda’nın Christchurch şehrindeki El Nur Camii ve *Linwood* İslam Merkezi’ne düzenlediği saldırıda 51 kişi ölmüş, 49 kişi ise yaralanmıştır. Kendisini eko-faşist (eco-fascist)(*New Zealand Suspect ‘Says He Is Racist Eco-Fascist Who Is Mostly Introverted’*, 2019) olarak tanımlayan Tarrant 17 dakikalık saldırısı videosunu *Facebook Live*’de canlı olarak yayınlamıştır.(*17 Minutes of Terror*, 2019) Saldırıdan önce de *8chan* adlı internet sitesinde *The Great Replacement* başlıklı 74 sayfalık bir manifesto yayınlamıştır. Saldırganın askıya alınmış Twitter hesabında da Neo-Nazi, Kara Güneş ve On Dört Kelime gibi oluşumlara ilişkin paylaşımlara yer verdiği belirlenmiştir (Sherwood ve Parveen, 2019). Tarrant, manifestosunda kendi kendine soru-cevap yaptığı bölümde şunları söylemektedir: “Şiddet ve aşırılık video oyunları, müzik, edebiyat, sinema tarafından mı öğretildi?” Alaycı bir şekilde “Evet, Spyro the dragon 3 bana etnik milliyetçiliği öğretti” demekte

ve Sony'nin *PlayStation* konsolu için çocuklara yönelik bir video oyununa atıfta bulunmaktadır. “Fortnite bana bir katil olmayı ve düşmanlarımın cesetleri üzerinde diş ipi kullanmayı öğretti,” diye devam etmektedir (*'Fortnite trained me to be a killer'*, 2020). *Fortnite*, gençler arasında oldukça popüler bir online birinci şahıs nişancı (*First Person Shooter*) oyunudur.

12 Ağustos 2024 tarihinde daha önce bir suç kaydı bulunmayan 18 yaşındaki Arda Küçükyetim, Eskişehir Tepebaşı ilçesinde rastgele saldırdığı 5 kişiyi bıçaklayarak yaralamış, saldırı anında ise canlı yayın yapmıştır (Kaymaz, 2024). Saldırıdan önce kendi blogunda “Mass Cleaner El Kitabı” adlı 17 sayfalık bir manifesto yayınlayan Küçükyetim “Anders Behring Breivik, Brenton Tarrant, Stephen Paddock, Timothy McVeigh ve daha fazlası” şeklinde daha önce yalnız aktör terör eylemi gerçekleştiren kişileri “Günümüzün azizleri” olarak adlandırmaktadır. Daha dikkat çekici nokta ise kendi terör eylemini “lonewolf saldırısı” olarak tanımlamaktadır: “Arkamda herhangi bir terör örgütü iddia eden medyaların tamamı yalandan ibarettir, arkamda ne İŞİD ne de PKK vardır. Pis yahudi medyasının yalanlarına gelmeyin. Bu tamamen bir lonewolf saldırısıdır.”

Saldırının oynadığı *PUBG* oyununun etkisinde kaldığı ve oyun karakteri gibi giyinip bir çay bahçesinde oturan vatandaşlara bıçakla saldırdığı belirtilmektedir (Dünya Gazetesi, 2024). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş da saldırının dijital oyunların etkisiyle gerçekleştirildiğini ve dijital bağımlılıkla mücadele etmeye devam edileceğini ifade etmiştir. (Milliyet, 2024)

Yalnız aktör eylemlerinin toplumda yarattığı etkilerin farkında olan terör örgütleri, militanlarına böylesi eylemlerde bulunma çağrısında bulunmuşlardır. Örneğin, 2015 yılında El-Kaide, militanlarına çağrı yaparak hücre sistemlerini değiştirmelerini ve “bireysel cihat” çağrısıyla kişisel olarak şiddet uygulamaya davet etmiştir. El-Kaide lideri Ayman al-Zawahiri yayımlandığı videoda takipçilerine “onlara kendi ülkelerinde saldırmak kolay ve etkili, kimseye güvenmeyen kendiniz harekete geçin” mesajı vermiştir (The Telegraph, 2015). Bu durum yalnız aktör terörizmi ile örtüşme de geleneksel terör örgütlerinin yalnız aktör vari saldırılara yöneldiğine işaret etmektedir. Benzer şekilde 2016 yılında İŞİD de böylesi bir çağrıda bulunarak, tüm dünyada yalnız aktör eylemleri yapılmasını istemiştir (Hassan, 2016).

3.2.Yalnız Aktör Terör Saldırıyla Mücadele

Yalnız aktör terörizminin artan tehdidi, modern güvenlik stratejilerini yeniden değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Özellikle, bu tür teröristlerin tespit edilmesi ve engellenmesi, geleneksel terörist hücrelere kıyasla daha karmaşık bir süreç gerektirmektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalar, yalnız aktörlerin psikososyal profillerinin ve radikalleşme süreçlerinin daha iyi anlaşılması gerektiğini vurgulamaktadır (Gill, 2015). Bu bağlamda, bireylerin radikalleşme süreçlerini izlemek ve potansiyel tehditleri erken aşamada tespit etmek, güvenlik birimleri için kritik önem taşımaktadır. Corner ve Gill'e göre yalnız aktör teröristlerin herhangi bir akıl hastalığına sahip olma olasılığının grup halinde hareket eden bir teröristlere kıyasla 13,49 kat daha yüksek olduğunu tespit etmiştir (Corner ve Gill, 2015, s. 27). Bu tür teröristlerin bağımsız ve görünmez doğası, onları tespit etmeyi ve engellemeyi zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, modern güvenlik yaklaşımlarının bu yeni tehdit türüne uyum sağlaması ve proaktif önlemler geliştirilmesi hayati önem taşımaktadır.

Yalnız aktör teröristlerin ortaya çıkışlarından radikalleşme teorisinin merkezi bir rol oynadığı görülmektedir (Moskalenko ve Mccauley, 2011). Literatürde bu teori, ideoloji temelli şiddet uygulamak suretiyle politik, dini ve sosyal bir değişim getirmek amacını taşıyan radikal düşünce sistemlerini kabul etme ve yüceltme süreci olarak tanımlanmaktadır (Reinares vd., 2008, s. 3). Bu süreç içerisinde kişisel özellikler, sosyal çevre, sosyokültürel ve politik etkiler kişileri yalnız aktör olma sürecine sokabilecek bazı göstergeler olarak sıralanmaktadır. Ancak bireyin endoktrinizasyonu grup içerisinde ve grup tarafından gerçekleştirilmez. Birey, izole bir şekilde radikalleşme sürecini kendisi tamamlamaktadır. Öte yandan bu kişilerin sosyal çevrelerinde “iyi, normal, kimseye kötülüğü olmayan” kişiler olarak tanınmaları ve bilinmeleri de oldukça dikkat çekicidir.

2011 yılında yapılan *European Police Chiefs Convention* altında Terörle Mücadele Çalışma Grubu şu sonuca varmıştır: “teknolojinin ilerlemesi toplumdaki değişen dinamiklerle birlikte, içine kapalı, izole ve muhalif bireylerin şiddet yanlısı radikallere ve yalnız aktörlere dönüşmesini kolaylaştırıyor” (“The changing dynamics in our societies, together with technological advances, may encourage isolated, disaffected individuals to turn into violent extremists, to the extreme of becoming ‘lone wolf’ terrorists.” 2011).

EUROPOL tarafından yayınlanan “*EU Terrorism Situation and Trend Report*” raporu ise radikal bireyler (yalnız aktörler) tek başlarına hareket ettikleri için tespit edilmelerinin zor olduğunu, hareketlerinin tahmin edilemez öngörülemesini olduğunu ve bu sebeple önlenmesinin çok zor olduğunu belirtmektedir (“TE-SAT 2011: EU Terrorism Situation and Trend Report” 2011).

ABD Ulusal Güvenlik Bakanlığı raporu yalnız aktörlerin radikal ve şiddet yanlısı sağcı ideolojileri benimsediğini ve yalnız aktörlerin Birleşik Devletler için en tehlikeli terörizm çeşidi olduğunu ifade etmektedir (U.S. Department of Homeland Security (DHS), 2009). Bu açıklamalar, yalnız aktörlerle mücadelede bize birtakım ipuçları vermektedir. Öyle ki, bir bireyin radikalleşmesi dünden bugüne değil bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir. İletişim teknolojilerinde yaşanan değişim ve İnternet kullanımının olağanüstü bir şekilde artması, bilgiye erişimin önündeki engellerin ve bariyerlerin yıkılması, bireyleri savunmasız bir şekilde aşırı fikirlerin propagandasına ister istemez maruz bırakmaktadır. Bunun yanı sıra, bilinçli bir şekilde aşırı düşüncelere sempati besleyen kişilerin hızlı bir şekilde eylem gerçekleştirme aşamasına gelmesini kolaylaştırmaktadır. Weimann’a göre, İnternet radikal fikirlerin yayılmasını, radikallerin kolaylıkla iletişim kurmasını, teröristlerin yeteneklerinin ve eylem tekniklerini kolaylıkla paylaşmasına zemin hazırlamaktadır (Weimann, 2006, s. 119). Dolayısıyla İnternet’in gerek kolluk aracılığıyla gerek istihbarat teşkilatları aracılığıyla denetlenmesi ve takip edilmesi, yalnız aktör terörizmine karşı konvansiyonel yöntemlere kıyasla tercih edilmelidir.

Yalnız aktör terör saldırılarına istatistiksel olarak daha çok bireysel silahlanmanın serbest olduğu ABD’de rastlanmaktadır. Her ne kadar terörist olduğu gerekçesiyle tutuklanan ve hapsedilen kişilerin büyük çoğunluğu mevcut bit terörist örgütün üyesi ya da bu örgütle bağlantısı olduğu için cezalandırılrsa da ABD özelinde, yüzde 2 oranında küçük bir grup yalnız aktör olduğu gerekçesiyle cezalandırılmıştır (Hewitt, 2003, s. 57). ABD İç Güvenlik Sekreteri Napolitano 2010 yılında yaptığı bir konuşmasında, yalnız aktörlerin çok daha tehlike olduklarını “telefon, bilgisayar, internet kullanmıyorlar, başka kimselere ne planladıkları hakkında hiçbir şey söylemiyorlar” ifadesiyle işaret etmektedir (ABC News, 2010). ABD yasalarında yalnız aktör terörizmini önlemek amacıyla ilgili özel hükümlere rastlamak mümkündür. 2004 tarihli *Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act* kanunuyla 1978 tarihli Dış İstihbarat Gözetleme Yasasında

(*Foreign Intelligence Surveillance-FISA*) birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu kanuna, yalnız kurt maddesi (*Lone Wolf Clause*) eklenerek, ABD vatandaşı olmayan yabancıların daha önce yabancı bir ülkeyle veya devlet dışı bir grupla bağlantısı tespit edilemese de gözetime tabi tutulabilmeleri için kolluk güçlerine yetki verilmiştir. Hedef şahsın, herhangi bir terörist grupla bağını ispat etmeye gerek duymadan, elektronik olarak takip etmek için kolluk ve istihbarat birimlerine yetki verilmiştir. Bu bakımdan yalnız aktörlerin tespit edilmesi için ön alıcı tedbirlere başvurmak için suçun işlendiğine ya da işleniyor olduğuna ilişkin bir kanaate bakılmadan sadece geçerli bir nedenin (*probable cause*) varlığı yeterli sayılmaktadır (Pehlivan, 2024b).

Bu hukuki tedbirin yanı sıra trol ağı tarama metodunun uygulanarak potansiyel tehditlerin güvenlik birimleri tarafından tespit edilmesi mümkündür. Farklı veri tabanlarının eşleştirilmesi yöntemiyle potansiyel tehditlerin tespit edilmesi yöntemi olan ve Almanya’da 1978’den bu yana uygulanan *Rasterfahndung* (dragnet’ ya da tarama araması), Franz Fuch olayından (1993-1996 yılları arasında 4 kişinin ölümü 15 kişinin yaralanmasında sorumlu yalnız aktör) sonra Avusturya hükümeti tarafından da 1997 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır. Gerek Amerika’da gerek Avrupa ülkelerinde önleyici tedbirlerin (internet kontrolü, sosyal medya gözetimi, trol ağı metodu vb. uygulamaların) genişletilmesine yönelik tedbirler alındığını görmek mümkündür (Pehlivan, 2024a; Yurtsever, 2024). Zira çoğu zaman, yalnız aktör eylemlerini gerçekleştiren kişilerin Internet arama geçmişleri, sosyal medya profilleri, dijital oyun mecralarındaki yazışma ve beğenileri, kişilerin eyleme yönelik bir girişimde bulunabileceklerine dair işaretler içermektedir. Bu bağlamda potansiyel yalnız aktör tehditlerini tespit etmek amacıyla güvenlik güçlerinin hukuki olarak yetkilendirilmesi ve teknik imkanlarla donatılması günümüzde en uygun ve etkili yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de trol ağı tarama metodunun güvenlik güçleri tarafından kullanılmasına ilişkin hukuki yetkilendirme bulunmamaktadır (Pehlivan, 2024a, s. 80). Öncelikle hukuki düzenlemelerin hayata geçirilmesi ve akabinde güvenlik güçlerinin teknik imkanlarının artırılması Türkiye’nin gelecekte karşılaşacağı yalnız aktör saldırılarını önleme kapasitesini artıracaktır.

3.3.Gelecek Araştırmalar İçin Öneriler

Yalnız aktör terörizmi üzerine yapılan araştırmalar, bu tehdidin karmaşıklığını anlamak açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Ancak, bu

konuda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle aşağıdaki çalışma alanları, gelecekte yapılacak araştırmalar için yeni perspektifler sunabilir:

1. Yalnız Aktörlerin Psikososyal Profilleri: Yalnız aktörlerin psikolojik ve sosyal profillerinin daha detaylı incelenmesi, bu bireylerin radikalleşme süreçlerini anlamada önemli bir katkı sağlayabilir. Özellikle bireylerin psikolojik bozuklukları ve toplumsal marjinalleşme deneyimlerinin analiz edilmesi, yalnız aktörlerin nasıl radikalleştiklerini anlamak için yeni bir çalışma alanı sunmaktadır.

2. Radikalleşme Süreçlerinin Dijital Ayak İzleri: İnternet ve sosyal medya üzerindeki radikalleşme süreçlerinin incelenmesi, yalnız aktörlerin çevrimiçi faaliyetlerini ve radikal içeriklere maruz kalma süreçlerini anlamada önemli bir çalışma alanıdır. Özellikle yapay zeka ve makine öğrenmesi gibi teknolojiler kullanılarak dijital platformlarda radikalleşme belirtilerinin tespiti üzerine araştırmalar yapılmalıdır.

3. Yalnız Aktörlerin İdeolojik Motivasyonları: Yalnız aktörlerin ideolojik motivasyonlarının derinlemesine incelenmesi, bu bireylerin saldırılarını neyin tetiklediğini anlamak açısından önemlidir. Özellikle aşırı sağcı, dini ya da çevreci ideolojiler etrafında şekillenen motivasyonların nasıl radikalleşmeye dönüştüğünün analizi, yeni mücadele stratejileri geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

4. Yalnız Aktör Terörizmine Karşı Uluslararası Hukuk Çalışmaları: Yalnız aktör terörizmiyle mücadelede uluslararası hukukun geliştirilmesi, bu konuda eksik kalan hukuki çerçevelerin tamamlanmasına katkıda bulunabilir. Bu bağlamda, yalnız aktör terörizmine karşı alınacak önlemlerin insan hakları ve bireysel özgürlükler çerçevesinde ele alınması, uluslararası hukuk açısından önemli bir çalışma alanıdır.

Sonuç olarak, yalnız aktör terörizmi modern dünyada büyüyen ve çeşitlenen bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tehditle mücadele etmek için güvenlik stratejilerinin yeniden ele alınması ve dijital çağın getirdiği yeni risklerin dikkate alınması gerekmektedir. Yapılacak yeni araştırmalar, yalnız aktör terörizminin doğasını daha iyi anlamamıza ve etkili mücadele stratejileri geliştirmemize yardımcı olacaktır.

SONUÇ

Terör her dönemde farklı anlam, amaç ve metotlarla ortaya çıkmıştır. 21. yüzyılda gelişen iletişim ve bilgi teknolojileri ve küreselleşme dalgası terörün anlamını, amaçlarını ve metotlarını da etkilemiştir. Bu açıdan günümüzün bireyselleşen toplumlarında yalnız aktör saldırılarının artacağından endişe duyulmaktadır.

Öncelikle Amerika'da ortaya çıkan ancak küresel bir olgu olan yalnız aktör terörizmi son on yılda artmaktadır. Norveç'te, İngiltere'de, Almanya'da, Fransa'da ve Amerika'da yakın zamanda düzenlenmiş yalnız aktör saldırılarına tanık olmak mümkün. Toplumla uyumlu bireylerin izole olarak, radikalleşerek, kendi başlarına birtakım siyasi mesajlar vermek ya da korku ve dehşet saçmak amacıyla suç işlemleri şüphesiz ki ciddi bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bu bireylerin tespit edilmesi veya bu kişilere karşı önlem olarak bir sonraki eylemlerinin tespit edilmesi neredeyse imkânsız olmaktadır. Ancak yine de hak ve özgürlüklere müdahale pahasına bazı önlemlerin alındığını görmek mümkün. Şu an için uluslararası ya da bölgesel düzeyde yalnız aktör terörü ile mücadele edecek hukuki araçlar yeterli değildir.

Yalnız aktör terörizmi, modern dünyada büyüyen ve çeşitlenen bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu terörizm türünün bireysel ve örgütsel bağımsızlığı, tespit edilmesini ve önlenmesini zorlaştıran temel faktörlerdendir. Araştırmalar, yalnız aktörlerin radikalleşme süreçlerinin genellikle kişisel deneyimler ve ideolojik motivasyonlarla şekillendiğini göstermektedir. Bu süreçte, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve internetin yaygın kullanımı, bireylerin aşırı fikirlerin propagandasına maruz kalma riskini artırmaktadır.

Mevcut güvenlik ve istihbarat yöntemleri, bu bağımsız aktörleri tespit ve engellemede yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla, yalnız aktör terörizmi ile mücadelede etkili stratejiler geliştirmek, bu tehdidin karmaşıklığını ve öngörülemezliğini göz önünde bulundurmaya gerektirir. Yazarlar, yalnız aktörlerin tespit edilmesinin zorluğunu ve bu bireylerin tahmin edilemez doğalarını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, güvenlik stratejileri, yalnız aktörlerin eyleme geçmeden önce tespit edebilmek için bireylerin radikalleşme süreçlerini erken dönemde tespit etmeye ve bu süreçleri engellemeye yönelik yeni tedbirleri ele almalıdır.

Bu tür terörizmin doğası gereği, saldırıların öngörülmesi ve önlenmesi oldukça zordur. Yalnız aktörler, genellikle toplumsal izole olma, psikolojik bozukluklar, ideolojik radikalleşme ve bireysel mağduriyet gibi çeşitli etmenlerle radikalleşirler. İnternetin ve sosyal medyanın yaygınlaşması, yalnız aktörlerin radikalleşme süreçlerini hızlandıran ve onları radikal grupların ideolojik propaganda ve eğitim materyallerine maruz bırakan bir etken olarak öne çıkmaktadır. Özellikle dijital platformlar üzerinden yayılan aşırı uç fikirler, bireylerin yalnız başlarına radikalleşme süreçlerini tamamlamalarına olanak tanımaktadır.

Sonuç olarak yalnız aktör terörizmiyle mücadelede geleneksel yöntemlerin yetersiz kaldığı göz önüne alındığında, yeni ve yenilikçi stratejilere ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- ABC News. (2010, 7 Mart). Homeland Security: More “Lone Wolves” Circulating in U.S. *ABC News*. Erişim tarihi: 9 Temmuz 2024 <https://abcnews.go.com/WN/homeland-security-lone-wolves-circulating-us/story?id=10030050>.
- Alexander, Y. ve Finger, S. M. (Ed.). (1977). *Terrorism: Interdisciplinary Perspectives*. New York: The John Jay Press.
- Bagchi, A. (2024, 14 Temmuz). Trump rally shooter Thomas Crooks appears to have acted alone, used “AR-style 556” rifle: FBI. *USA TODAY*. Erişim tarihi: 8 Ağustos 2024. <https://www.usatoday.com/story/news/politics/elections/2024/07/14/donald-trump-rally-shooter-gun/74402764007/>.
- Blakesley, C. L. (1992). *Terrorism, Drugs, International Law, and the Protection of Human Liberty*. New York: Transnational Publishers.
- Breivik, A. (2011). *2083: A European Declaration of Independence*. London.
- Brian, J. (2004). International Terrorism. R. J. Art ve K. N. Waltz (Ed.), *The Use of Force: Military Power and International Politics* içinde. Rowman ve Littlefield.
- Burton, F. ve Stewart, S. (2008, 30 Ocak). The “Lone Wolf” Disconnect. *Stratfor*. Erişim tarihi: 9 Nisan 2024. <https://worldview.stratfor.com/article/article/lone-wolf-disconnect>.

- Chase, A. (2004). *A Mind for Murder: The Education of the Unabomber and the Origins of Modern Terrorism*. New York: W.W. Norton ve Co.
- Corner, E. ve Gill, P. (2015). A False Dichotomy? Mental Illness and Lone-Actor Terrorism. *Law and Human Behavior*, 39(1), 23-34.
- Crawford, D., Stevens, L. ve Walker, M. (2011, 3 Mart). Frankfurt Shooting Suspect Had Links to Radical Islamists. *The Wall Street Journal*. Erişim tarihi: 9 Ağustos 2024. <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052748703300904576178350189332110>.
- Cruickshank, P. ve Lister, T. (2012, 18 Şubat). The ‘lone wolf’ – the unknowable face of terror. *CNN*. Erişim tarihi: 9 Ağustos 2024. <https://www.cnn.com/2012/02/18/opinion/lone-wolf-terror/index.html>.
- Dinstein, Y. (1989). Terrorism as an International Crime. *Israel Yearbook on Human Rights*, 19, 55-73.
- Dünya Gazetesi. (2024, 13 Ağustos). Eskişehir’deki maskeli saldırgan olayı nedir? Ne zaman oldu? Saldırgan hangi oyundan etkilendi? Erişim tarihi: 15 Ağustos 2024. <https://www.dunya.com/gundem/eskisehirdeki-maskeli-saldirgan-olayi-nedir-ne-zaman-oldu-saldirgan-hangi-oyundan-etkilendi-haberi-741192>.
- European Police Chiefs Convention. (2011). *Counter Terrorism Working Group Report*. EUROPOL. Erişim tarihi: 26.10.2024. <https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/epcc-counterterrorismconclusions.pdf>.
- Fredholm, M. (2016). *Understanding Lone Actor Terrorism: Past Experience, Future Outlook, and Response Strategies*. Routledge.
- Freedman, L. (Ed.). (2002). *Superterrorism: Policy Responses* (1st edition.). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Gill, P. (2015). *Lone-Actor Terrorists: A Behavioural Analysis* (1st edition.). London ; New York: Routledge.
- Gilligan, A. (2013, 25 Mayıs). Woolwich attack: “Lone wolves” who run with the pack. *The Telegraph*. Erişim tarihi: 9 Ağustos 2024. <https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/terrorism-in-the-uk/10080864/Woolwich-attack-Lone-wolves-who-run-with-the-pack.html>.
- Hassan, H. (2016, 14 Haziran). ISIS Rallies Lone Wolves to the Jihadi Cause. Erişim tarihi: 9 Ağustos 2024.

<https://www.ft.com/content/f7c31bda-3216-11e6-bda0-04585c31b153>.

- Hewitt, C. (2003). *Understanding Terrorism in America: From Klan to Al-Qaeda* (1st edition.). Routledge.
- Hoffman, B. (1998). *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Holzer, J. C., Dew, A. J., Recupero, P. R. ve Gill, P. (2022). *Lone-actor Terrorism: An Integrated Framework*. Oxford University Press.
- ITV News. (2019, 15 Mart). New Zealand suspect ‘says he is racist eco-fascist who is mostly introverted’. Erişim tarihi: 15 Ağustos 2024 <https://www.itv.com/news/2019-03-15/new-zealand-suspect-says-he-is-racist-eco-fascist-who-is-mostly-introverted>.
- Jacinto, L. (2013, 23 Mayıs). Experts seek clues in London 'lone wolf' attack. *France 24*. Erişim tarihi: 9 Ağustos 2024. <https://www.france24.com/en/20130523-london-attack-experts-video-message-text-accents-jihadist>.
- Jongman, A. J. ve Schmid, A. P. (1988). *Political Terrorism: A New Guide To Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, And Literature*. Transaction Publishers.
- Kaplan, J. (1997). ‘Leaderless resistance’. *Terrorism and Political Violence*, 9, 80-95.
- Kaplan, J., Löow, H. ve Malkki, L. (Ed.). (2017). *Lone Wolf and Autonomous Cell Terrorism* (1st edition.). Routledge.
- Kaymaz, E. (2024, 12 Ağustos). Eskişehir’de çelik yelekli maskeli saldırgan canlı yayın açmış. *Tele1*. Erişim tarihi: 15 Ağustos 2024. <https://tele1.com.tr/eskisehirde-celik-yelekli-maskeli-saldirgan-canli-yayin-acmis-1118684/>.
- Kolesnikova, L. (2012). The Rise of the Lone Wolf Attacker. *Crisis Response Journal*, 8(2), 34-35.
- Laquer, W. (1998). Terror’s New Face: The Radicalization and Escalation of Modern Terrorism. *Harvard International Review*, 20(4), 48-51.
- Laquer, W. (2002). *A History of Terrorism*. New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers.
- Laville, S. Rightwing. (2016). “Lone Wolves” Kill More Than Islamic Terrorists Acting Alone. *The Guardian*. Erişim tarihi: 22 Haziran 2024. <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/22/rightwing-lone-wolves-islamist-extremists-report-thinktank-rusi>.

- Lone Actor Terrorism: Database. (2015, Eylül). *International Centre for Counter-Terrorism—ICCT*. Erişim tarihi: 9 Temmuz 2024+
<https://www.icct.nl/project/lone-actor-terrorism-database>.
- Lovelace, D. C. (Ed.). (2018). *Terrorism Commentary on Security Documents* (C. 18: Lone Wolf Terrorists). Oxford University Press.
- Marlatt, G. E. (2013). *Lone Wolf Terrorism – A Brief Bibliography*. Naval Postgraduate School, Center for Homeland Defense and Security.
- Medd, R. ve Goldstein, F. (1997). International Terrorism on the Eve of a New Millenium. *Studies in Conflict and Terrorism*, 20(3), 281-316.
- Milli İstihbarat Teşkilatı. (2024). *Batılı Ülkelerde Aşırı Sağ Hareketler 2023 Değerlendirme Raporu*. Ankara: Milli İstihbarat Teşkilatı. Erişim tarihi: 26.10.2024.
<https://www.mit.gov.tr/uploads/f/lvTX6wxmYqB3.pdf>.
- Milliyet. (2024). *Bakan Göktaş'tan Eskişehir'deki saldırı hakkında açıklama*. Erişim tarihi: 15.08.2024. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/bakan-goktastan-eskisehirdeki-saldiri-hakkinda-aciklama-7170620>.
- Monaghan, R. (2000). Single-Issue Terrorism: A Neglected Phenomenon? *Studies in Conflict ve Terrorism*, 23(4).
- Moskalenko, S. ve Mccauley, C. (2011). The psychology of lone-wolf terrorism. *Counselling Psychology Quarterly*, 24, 115-126.
- News Channel 10. 'Fortnite trained me to be a killer': Twisted humor of dark internet culture in focus after another attack. (2020, 2 Temmuz). Erişim tarihi: 15 Ağustos 2024.
<https://web.archive.org/web/20200702224731/https://www.newschannel10.com/2019/03/16/fortnite-trained-me-be-killer-twisted-humor-dark-internet-culture-focus-after-another-attack/> .
- NZ Herald. (2019, 15 Mart). 17 minutes of terror: Gunman livestreamed shooting. Erişim tarihi: 15 Ağustos 2024
<https://www.nzherald.co.nz/nz/christchurch-mosque-shootings-gunman-livestreamed-17-minutes-of-shooting-terror/BLRK6K4XBT0IS7EQCZW24GFAPM/>.
- Öktem, A. E. (2007). *Terörizm, İnsancıl Hukuk ve İnsan Hakları*. İstanbul: Derin.
- Pantucci, R. (2011). *A Typology of Lone Wolves: Preliminary Analysis of Lone Islamist Terrorists*. London: International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence (ICSR). Erişim tarihi: 26.10.2024.
<https://icsr.info/wp->

content/uploads/2011/04/1302002992ICSRPaper_ATypologyofLone Wolves_Pantucci.pdf.

- Pehlivan, O. K. (2024a). Snowden, Özgürlükler ve İstihbarat Faaliyetlerinin Denetimi. *Özgürlük ve Güvenlik Dengesinde Siber Dünya* içinde (ss. 4-7). Aristo.
- Pehlivan, O. K. (2024b). Hukuki Yönleriyle Veri Madenciliği: Türkiye’de Trol Ağı Tarama Metodu. *Özgürlük ve Güvenlik Dengesinde Siber Dünya* içinde (ss. 77-93). İstanbul: Aristo.
- Poppe, K. (2018). *Nidal Hasan: A Case Study in Lone Actor Terrorism*. The George Washington University.
- Rapoport, D., Crenshaw, M., Sheehan, M., Pillar, P. R., Clutterbuck, L., Hoyt, T. D. ve Goure, D. (2004). *Attacking Terrorism: Elements of a Grand Strategy*. (A. K. Cronin ve J. M. Ludes, Ed.) (First edition.). Washington, D.C: Georgetown University Press.
- Reinares, F., Alonso, R., Alonso, R., Porta, D. D., Coolsaet, R., Khosrokhavar, F. ve Vries, G. D. (2008). *Radicalisation Processes Leading to Acts of Terrorism: A Concise Report Prepared by the European Commissions Expert Group on Violent Radicalisation*. European Commission.
- Schachter, O. (1989). The Lawful Use of Force by a State against Terrorists in Another Country. *Israel Yearbook on Human Rights*, 19, 209-231.
- Sertaç Hami, B. (2006). Kavramsal Özellikleri ile Terörizm (Tarihi ve Hukuki Boyutları ile). *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu 23-24 Mart 2006* içinde. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Sherwood, H. ve Parveen, N. (2019, 15 Mart). Christchurch attack: Suspect had white-supremacist symbols on weapons. *The Guardian*. Erişim tarihi: 26.10.2024.
<https://www.theguardian.com/world/2019/mar/15/christchurch-shooting-new-zealand-suspect-white-supremacist-symbols-weapons>.
- Simon, J. D. ve Jenkins, B. M. (2016). *Lone Wolf Terrorism: Understanding the Growing Threat* (Reprint edition.). Amherst, New York: Prometheus.
- Spaaij, R. (2012). *Understanding Lone Wolf Terrorism: Global Patterns, Motivations and Prevention*. SpringerBriefs in Criminology. Dordrecht: Springer Netherlands.
- Spaaij, R. (2015). The Enigma of Lone Wolf Terrorism: An Assessment. *Studies in Conflict and Terrorism*, 38(12), 1022-1037.

- The Telegraph. (2015, 3 Kasım). Al-Qaeda leader calls for lone wolf attacks on West. *The Telegraph*. Erişim tarihi: 9 Ağustos 2024. <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/al-qaeda/11971412/Al-Qaeda-leader-calls-for-lone-wolf-attacks-on-West.html>.
- Thompson, N. (2013, 23 Mayıs). ‘Armies of one’: Are lone wolf attacks the future of terrorism? *CNN*. Erişim tarihi: 9 Ağustos 2024. <https://www.cnn.com/2013/05/23/world/europe/london-attack-lone-wolf-fears/index.html>.
- U.S. Department of Homeland Security (DHS). (2009). (*U//FOUO*) *Rightwing Extremism: Current Economic and Political Climate Fueling Resurgence in Radicalization and Recruitment*. Washington, D.C.: DHS Office of Intelligence and Analysis. Erişim tarihi: 26.10.2024. <https://irp.fas.org/eprint/rightwing.pdf>.
- Usta, E. (2023). Terörü Önlemek: Durumsal Suç Önlemenin Terörle Mücadeleye Uygulanması. *International Journal of Politics and Security*, 5(2), 128-159.
- Valdmanis, R. (2015, 23 Mart). Boston bomb suspect influenced by Al Qaeda: Expert witness. *Reuters*. Erişim tarihi: 26.10.2024. <https://www.reuters.com/article/world/boston-bomb-suspect-influenced-by-al-qaeda-expert-witness-idUSKBN0MJ0Z5/>.
- Weimann, G. (2006). *Terror on the Internet: The New Arena, the New Challenges* (1st edition.). Washington, D.C: United States Institute of Peace Press.
- Wilkinson, P. ve Sondhi, M. L. (2000). The Strategic Implications of Terrorism. *Terrorism ve Political Violence. A Sourcebook* içinde. India: Har Anand Publications.
- Wright, P. (2016, 1 Mart). Neo-Nazi Lone-Wolf Attacks in Europe Are More Deadly Than ISIS-Inspired Terrorist Plot. *International Business Times UK*. Erişim tarihi: 9 Ağustos 2024. <https://www.ibtimes.co.uk/neo-nazi-lone-wolf-attacks-europe-are-more-deadly-isis-terrorist-plots-1546885>.
- Wright-Neville, D. (2010). *Dictionary of Terrorism*. Polity.
- Yurtsever, S. B. (2024). Sosyal Medya İstihbaratının Makine Öğrenmesi Çerçevesinde İncelenmesi: Terörizm Çalışmaları. *Savunma ve Güvenlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 97-119.
- Zafer, H. (1999). *Ceza Hukukunda Terörizm: Milletlerarası Metinler ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu Işığında*. İstanbul: Beta Basım Yayım.